

**IDENTIFICAREA ȘI CARACTERISTICA PRINCIPALELOR DIRECȚII
DE PERFEȚIONARE A ACTIVITĂȚII DE APLICARE A DREPTULUI
DE CĂTRE AUTORITĂȚILE PUBLICE**

**THE IDENTIFICATION AND ESSENCE OF THE MAIN IMPROVEMENT
DIRECTIONS IN LAW ENFORCEMENT ACTIVITY
BY THE PUBLIC AUTHORITIES**

**Elena MANȚUC, doctor în drept,
Universitatea Tehnică din Moldova
mantucelena@yahoo.com**

Rezumat

Eficiența activității de aplicare a dreptului este un principal indicator al organizării și funcționării autorităților publice. În scopul sporirii acesteia, este important de a evidenția direcțiile de perfecționare a activității de aplicare a normelor juridice de către autoritățile publice. Identificarea direcțiilor respective, determinarea factorilor ce contribuie la o modernizare în organizarea și funcționarea autorităților publice, îndeosebi în realitățile Republicii Moldova, ne orientează spre implementarea teoretică, dar mai ales practică a unei activități eficiente de aplicare a dreptului manifestată de către autoritățile publice. Este necesar de a cunoaște care metode și mijloace vor determina rezultatul maxim raportat la un volum minim de resurse consumate.

Cuvinte-cheie: aplicarea dreptului, eficiență, normă juridică, modernizare, eroare, factori, subiecți de aplicare a dreptului.

Summary

The efficiency of law enforcement activity is a key indicator of the organization and functioning of public authorities. It is important to identify the directions for improving the enforcement of legal norms by public authorities, in order to increase it. Identifying the respective directions, determining the factor contributes to modernization in the organization and functioning of public authorities, especially in the realities of the Republic of Moldova. It orientates towards the theoretical implementation but especially the practice of an effective law enforcement activity manifested by the public authorities. It is necessary to know which methods and means will determine the maximum result co-assigned to a minimum amount of resources consumed.

Keywords: application of the law, efficiency, legal norm, modernization, error, factors, subjects of law enforcement.

In fiecare domeniu de aplicare a dreptului, luat în parte, există o anumită specificație în mecanismul de eliminare a lacunelor, însă persistă și direcții generice comune, caracteristice tuturor domeniilor de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice. Vom releva unele direcții mai importante, din punctul nostru de vedere, de perfecționare a activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice.

Elaborarea unei baze informaționale de exactitate maximă și de un caracter complex

Una din sursele de obținere a datelor - informației juridice relevante pentru activitatea de aplicare a dreptului - este statistica. „Statistica juridică este știința care studiază fenomenele și procesele din natură și societate, relațiile dintre fenomenele economice și cele sociale, legăturile cantitative în funcție de cele calitative” [22, p. 12].

Prioritatea evidentă a statisticii constă în cuprinderea tuturor fenomenelor practicii de aplicare a dreptului la care se referă, cât și cazurile de încălcare a legalității. Această metodă a obținut cea mai mare extindere în practica judiciară și cea a organelor MAI.

Scopul principal al statisticii judiciare este evidența încălcărilor legale care se examinează de către organele de urmărire penală și de judecată, precum și analiza măsurilor de combatere a acestor încălcări. Rolul statisticii judiciare în îmbunătățirea activităților organelor judecătorești, ale procuraturii și poliției este extrem de importantă, întrucât, împreună cu alte surse, aceasta oferă posibilitatea de a stabili modalitatea de funcționare a organelor de ocrotire a dreptului și, respectiv, de aplicare a dreptului. Statistica judiciară reprezintă instrumentul de căutare și găsim a căilor de perfecționare a eficienței activității organelor justiției și judecătorilor. Un rol important în perfecționarea practicii de aplicare a dreptului îl au generalizările, deoarece permit depistarea erorilor aplicanților dreptului și desfășurarea unei activități subordonate scopului de înlăturare a acestora. Remarcăm valoarea lor prin contribuția la simplificarea soluționării problemei referitoare la depistarea motivelor și condițiilor care provoacă erori. Generalizarea juridică se formează prin inducție în aceleași condiții și cu aceeași certitudine ca aceea a științelor exacte [7, p. 517]. O mare însemnătate pentru generalizare o are alegerea corectă a programului, conform căruia aceasta va fi realizată. Pentru alcătuirea unui program al generalizării ar însemna evidențierea tuturor problemelor care urmează a fi studiate. În opinia noastră, în activitatea de aplicare a dreptului o astfel de schemă trebuie să aibă următorul conținut: absolut toate datele referitoare la esența carenței comise (în ce anume constă această eroare), motivele nemijlocite care contribuie la apariția acesteia, căile posibile de eliminare, măsurile de înlăturare a erorii întreprinse, precum și explicația pentru fiecare separat. Această schemă este forma inițială a evidenței, un fel de „bază de date”, iar totalitatea acestor date formează baza erorilor de aplicare a dreptului. La crearea acestei baze ar fi indicat să se țină cont de faptul că activitatea de acumulare a datelor necesită un caracter constant și nu unul episodic. Doar în asemenea condiții este posibilă stabilirea tendințelor caracteristice domeniului ordinii de drept, cauzele schimbărilor produse, mai apoi, în baza acestora, este facilitată identificarea deficiențelor majore în activitatea subiectului de aplicare a dreptului. Pentru astfel de scopuri, în cadrul Curții Supreme de Justiție activează subdiviziuni pentru analiza, sistematizarea și unificarea practicii judiciare, dar și alte subdiviziuni necesare activității judiciare a Curții Supreme de Justiție.

Ulterior, având ca temei o analiză complexă, utilizând date obținute în rezultatul generalizării și cercetările statistice, se evidențiază legalitățile în procesul apariției erorilor și se marchează căile principalelor de depășire a acestora. În acest scop, în cadrul Curții Supreme de Justiție a fost creat Secretariatul Curții Supreme de Justiție, care, conform art. 23 al Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, este constituit din greafă și din serviciul administrativ, fiind format din Greafă secretariatului Curții Supreme de Justiție, care include subdiviziuni ale asistenților judiciari, subdiviziuni pentru efectuarea traducerilor, pentru analiza, sistematizarea și unificarea practicii judiciare, subdiviziuni pentru documentarea și asigurarea desfășurării procesului judiciar și alte

subdiviziuni necesare activității judiciare a Curții Supreme de Justiție, dar și Serviciul administrativ al secretariatului Curții Supreme de Justiție, care asigură organizatoric funcționarea Curții. Serviciul administrativ include subdiviziunile: financiar-economică, de tehnologii informaționale, arhiva, biblioteca, precum și alte subdiviziuni necesare activității extrajudiciare a Curții Supreme de Justiție [9].

Totodată, pot fi elaborate diferite statistici utile Ministerului Justiției și Procuraturii în scopul oferirii datelor de mare importanță privind evoluția fenomenului infracțional și a modului de prevenire a acestuia, cu precizarea frecvenței proceselor pe ramuri de drept etc.

Programul generalizării materialelor poate fi elaborat în colaborare cu specialiștii cu o experiență bogată în domeniul aplicării dreptului (procurori, judecători, cadre didactice ale instituțiilor de învățământ etc.). Orice nivel al administrării ar putea să aplice măsuri de lichidare (în limitele competenței sale) a factorilor care contribuie la apariția curențelor în aplicarea dreptului. Ulterior, aceste materiale vor urma să fie transmise în instituții de aplicare a dreptului ierarhic superioare pentru a fi generalizate deja la nivelul întregului stat. Astfel de retrospective ale erorilor în aplicarea dreptului poate să devină fondul informațional, bază pentru emiterea indicațiilor și recomandărilor de către organele statului, îndreptate spre prevenirea comiterii erorilor în aplicarea dreptului. Aceste acte vor fi mai bine argumentate (justificate), mai puțin abstracte, de unde reiese că sunt mai eficiente. Pe lângă retrospective, ar fi rațional de a edita o publicație departamentală - un buletin, în care urmează să fie examinate problemele activității de aplicare a dreptului și a departamentului dat în toate direcțiile; se va examina experiența pozitivă de înlăturare a motivelor și condițiilor care contribuie la apariția erorilor de aplicare a dreptului, pentru ca ulterior de această experiență să profite și toate celelalte organe.

Factorii care condiționează comiterea erorilor în aplicarea dreptului într-o subdiviziune concretă pot fi relevați și studiați cu ajutorul cercetărilor sociologice (sub forma chestionarelor, anchetelor, sondajelor etc.). Totodată, metodele sociologice trebuie să fie consolidate prin analiza statistică. Analiza dată, realizată sistematic și regulat, va demonstra caracterul multiplu și divers al curențelor în anumite subdiviziuni, numărul total, oportunitatea corectării acestora. Pe lângă aceasta, analiza practicii aplicării dreptului de către colaboratori, precum și generalizările realizate sistematic într-o anumită subdiviziune (domeniu) oferă posibilitatea de a formula concluzii corecte cu privire la tipologia erorilor în aplicarea dreptului, caracteristice subiectului de aplicare a dreptului domeniului dat.

Educația juridică a subiecților de aplicare a dreptului. Educația juridică reprezintă o anumită influență consecventă a scopului asupra conștiinței și psihologiei indivizilor, precum și asupra grupurilor sociale supuse acestei educații, în vederea formării la aceștia a unor reprezentări, sentimente, convingeri constante și profunde, precum și a unei culturi juridice înalte. O educație juridică intenționată, sistematizată și continuă, realizată pe baza unor indicații, explicații, măsuri, complementată de unele materiale de specialitate, accesibile și de largă popularitate, ar fi de un bun augur pentru a completa acest registru de probleme [4, p. 35].

În opinia noastră, problema de bază în educația juridică a aplicanților dreptului este crearea la aceștia a sentimentului responsabilității pentru deciziile luate, legalității și echității, atitudinii conștiincioase față de cerințele normelor juridice. Remarcăm importanța manifestării la subiectul de aplicare a dreptului a unei atitudini critice față de legislația existentă, precum și față de practica aplicării dreptului. Atitudinea critică nicidecum nu înseamnă nihilism sau atitudine neglijentă față de fenomenele menționate. Critica normei juridice presupune o bună pregătire de specialitate a organului de aplicare, o stăpânire a domeniului juridic determinat, dar și cunoștințe juridice fundamentale. Posedând o înaltă cultură juridică, elementul căreia este respectarea dreptului, recunoașterea valorii sale sociale, aplicantul dreptului trebuie să găsească și neajunsurile legislației care influențează asupra practicii aplicării normei de drept, precum și acele fenomene negative care condiționează comiterea erorilor în aplicare. Cultura juridică sistematizează noțiunile, deprinderile, obișnuințele și priceperile dobândite în contextul educației juridice. Toate mediile educaționale sunt guvernate de legi care reglementează raporturile interumane. Fiecare lege, normă, cerință de ordin juridic adaugă valoare cunoașterii și facilitează aplicantului capacitatea de orientare în sistemul juridic. Una din direcțiile principale ale educației juridice este corectarea *deformării* conștiinței juridice a subiecților de aplicare a dreptului. P.P. Baranov susține că este imposibil de a corecta totalmente această deformare, astfel am putea vorbi numai despre o luptă pentru un nivel relativ mic al afecțiunii, deformării [25, p. 81].

Or, după cum constatăm, mai importantă este prevenirea deformării prin metodele educației juridice, decât influența asupra conștiinței juridice deja formate a unui colaborator concret. În mare parte, nivelul conștiinței juridice, al culturii juridice se determină prin bagajul genetic al persoanei, educației acesteia etc. Este foarte dificil de a crește nivelul culturii juridice a aplicanților de drept, în timp ce fundalul general pentru activitatea lor deseori este nihilismul juridic – în societate, pe întreaga scară ierarhică a puterii. Considerăm că efectul maximal poate fi atins numai prin autoeducație. În acest sens, fără aspirația aplicantului dreptului de a-și extinde orizontul său profesional, de a studia și analiza minuțios experiența existentă creșterea performanței profesionale este imposibilă. O astfel de tendință în cointeresarea funcționarului în ridicarea nivelului său profesional ar putea fi animată prin stimularea activității calitative de aplicare a dreptului.

Cu alte cuvinte, nu putem să lăsăm neobservat faptul că rezultatul scontat nu va fi atins, dacă fiecare judecător, procuror, funcționar în parte nu va manifesta simțul responsabilității personale de a excela și a cunoaște noul cadru legislativ, a practicii judiciare și a aspectelor problematice ce țin de implementarea noilor reglementări, de a analiza permanent carențele judiciare, pentru a evita repetarea lor, de a înțelege că orice eroare duce la încălcarea unui drept ocrotit de lege, în consecință diminuează actul de îndeplinire a justiției sau actul de aplicare. De aici rezultă că orice aplicant al dreptului este obligat nu doar să participe la pregătirea profesională organizată de instituțiile specializate, dar să întreprindă și măsuri de autoinstruire. Din aceste considerente, este important ca legislația în domeniul pregătirii profesionale să prevadă reglementări suplimentare ale procesului autoinstruirii, inclusiv măsuri ce ar facilita autoinstruirea, ar stimula activitatea de autoinstruire a subiecților care aplică dreptul [23, p. 89].

Una din metodele reducerii numărului carențelor în aplicarea dreptului comise de o persoană concretă ar fi crearea **motivării activității de aplicare a dreptului corecte**, de aceea indolența manifestată față de rezultatele activității sale ar afecta negativ calitatea acesteia.

Tendința către o activitate corectă și exactă poate fi stimulată prin două modalități: sancțiuni pentru comiterea erorilor sau favorizarea pentru lipsa acestora. Credem că nu este posibil de a se limita doar recurgându-se la formele motivării aplicării corecte a dreptului, orientate spre formarea la aplicantul dreptului a simțului răspunderii, obligațiunii etc. La reducerea numărului erorilor contribuie și o astfel de formă cum ar fi frica de a fi pedepsit, poziția conformistă, frica de a nu fi apreciat negativ de către colectivul în care activează aplicantul dreptului, precum și carierismul, astfel de motive negative obligând persoana să realizeze o aplicare a dreptului calitativă.

Stimularea conștiinței juridice și a profesionalismului aplicantului dreptului poate fi realizată sub forma stimulării morale. O astfel de varietate a stimulării este foarte importantă, dar nu este suficientă pentru interesul față de serviciu, mai ales că unele forme ale stimulării morale provoacă o atitudine eronată a celor din jur, de aceea este de dorit ca stimularea morală să fie complementată de una materială. Remarcăm importanța focusării asupra **stimulării subiectului**, care are ca urmare circumstanțe juridice, este o varietate a activității de aplicare și, prin urmare, trebuie să fie bazată pe principiile generale ale acestei forme de realizare a dreptului. Cele enunțate ar putea fi explicate astfel, că premiarea subiectului cu cadouri de preț, conferirea gradului special etc. trebuie să fie bazate pe principiile legalității, echității, rațiunii, de unde ar rezulta necesitatea de a fi supravegheată, supusă controlului din punctul de vedere al procedurii juridice corespunzătoare [27, p. 70]. Legislația Republicii Moldova conține prevederi ce țin de stimularea funcționarilor publici, astfel, conform art.40 din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, „funcționarul public este stimulat pentru exercitarea eficientă a atribuțiilor, manifestarea spiritului de inițiativă, pentru activitatea îndelungată și ireproșabilă în serviciul public” [10]. Măsurile de stimulare pot avea caracter moral și caracter material. Printre acestea se numără: mulțumirea, premiarea cu cadouri de preț sau bani, acordarea unui concediu suplimentar plătit, ridicarea sancțiunii disciplinare, decorarea, conferirea anticipată a gradului special următor, decorarea cu distincții de stat etc. [18, p. 116].

În plus, considerăm indispensabilă o posibilă „Strategie de remunerare”, scopul căreia ar fi să determine implicarea activă a salariaților pentru realizarea obiectivelor cuprinse în strategia organizației. Recompensele financiare reprezintă unicul și cel mai eficient instrument de care dispune conducerea pentru planul strategic. Utilizarea lui defectuoasă subminează întregul proces de implementare, iar pentru implicarea subordonaților managerii trebuie să creeze un sistem de motivare bazat pe recompense atât extrinsece (financiare), cât și intrinsece (motivaționale). Reușita strategiei depinde de performanțele-țintă atribuite salariaților, care trebuie să devină părți integrante ale obiectivelor și să fie strâns corelate cu remunerarea. Orientarea către rezultate va oferi managerilor posibilitatea comparării performanțelor efective cu cele planificate,

identificării situațiilor ce necesită intervenția lor. Criteriile de performanță se stabilesc de la nivel de unitate strategică până la cel de departament, direcție, echipă sau individ, astfel încât salariatul va fi în măsură să conștientizeze importanța rezultatelor muncii sale. Dacă salariul are capacitate de a satisface o gamă largă de necesități, atunci acesta are o valență semnificativă și ar trebui să fie o motivare bună în măsura în care este legat de performanță. Din conceptele expuse se poate deduce rolul esențial care revine politicilor de remunerare pentru asigurarea reușitei strategiei și crearea unui climat motivațional pozitiv și congruent, cadru ce va oferi salariaților multiple satisfacții.

Astfel, în opinia noastră, principalii factori de motivare a funcționarului public pot fi: salariul decent, atractivitatea muncii prestate, un pachet atractiv de beneficii, autoritatea, responsabilitatea și autonomia pe post, dezvoltarea profesională, recunoașterea de către conducerea instituției și de către colegi a performanțelor în muncă. Considerăm că acești factori sunt perfect compatibili cu domeniul public și pot contribui la motivarea funcționarilor publici. În sectorul public se pot avea în vedere, în special, câteva forme de motivare:

- Acordarea unui salariu mai mare. Cuantificarea calității activităților în instituțiile publice este greu de realizat. Funcționarii publici ar trebui remunerați în raport cu timpul lucrat. În asemenea condiții, unica soluție posibilă este axată pe metodologia diferențierii în funcție de calitatea muncii, iar pentru că tarifele de salarizare pentru fiecare post și funcție nu pot răspunde total cerințelor realității, există diverse forme de stimulare a interesului: sporurile salariale, premiile etc.

- Avansarea în post sau funcție. În cadrul procesului de evoluție în carieră, avansarea pe post este avantajoasă, deoarece funcționarul cunoaște specificul activității, devine motivat, este atașat instituției, își dezvoltă performanța profesională.

- Promovarea unui sistem de indicatori de performanță. Aceasta din urmă reprezintă o nouă etapă în redimensionarea politicilor din domeniul resurselor umane din cadrul sistemului administrativ al Republicii Moldova. Sistemul indicatorilor de performanță are un impact bidimensional: stimulează funcționarii publici să obțină performanțe semnificative și permite o evaluare a contribuției fiecăruia la rezultatul final.

În concluzie se poate afirma că în viitor o forță de muncă instruită, motivată și benefică a unui management modern va constitui un avantaj strategic în orice domeniu. Ca urmare, doar acele organe, instituții, firme care se vor dovedi capabile să asigure o conducere adecvată și inspirată, oferind o imagine atractivă vor putea prezenta interes pentru o forță de muncă bine pregătită și o activitate eficientă.

Deci, metodele de influență alese corect, orientate spre crearea motivării unei activități corecte, ar trebui să aducă la aceea că aplicantul dreptului de sine stătător să elimine o serie de cauze ce contribuie la apariția curenților în activitatea sa. Stimularea maximală pentru o activitate eficientă și corectă a aplicării dreptului ar putea acorda o combinație rațională și diversă (în funcție de anumite circumstanțe) a stimulării și constrângerii. Alegerea unei anumite forme de stimulare este determinată, în mare parte, de trăsăturile individuale ale persoanei. Conducătorul ar trebui să întrunească aptitudini de psiholog pentru a putea aplica subalternului său forma optimală de stimulare, care va fi percepută de către acesta și va asigura un efect maximal.

O cerință de bază a legalității este asigurarea **disciplinei profesionale**. La rândul ei, consolidarea disciplinei profesionale creează condițiile necesare unei respectări stricte a normelor juridice. Disciplina impune, în primul rând, respectarea legilor și a altor acte juridice care reglementează activitatea personalului încadrat în muncă și stabilește obligațiile de serviciu. Pe lângă aceasta, disciplina profesională presupune ca personalul să execute exact atribuțiile sale de serviciu, să lupte împotriva tergiversărilor și birocrăției, să execute rapid și exact ordinele și dispozițiile superiorilor, să păstreze secretul de serviciu etc. [12, p. 215]. Însă efectul maxim în consolidarea (stabilirea) disciplinei, activismului și calității muncii aplicanților dreptului au măsurile stimulării (de premiere). V.V. Lazarev formulează astfel: „Sigur, stimularea aplicanților dreptului ar putea fi asemănată cu o oarecare altă stimulare pentru activitatea muncii.... Însă esența celei din urmă pentru subiectul aplicării dreptului constă în traducerea exactă și fermă a dreptului în viața socială, și astfel premiile, bunurile materiale și ideale ar căpăta o funcție specifică cu scop bine determinat” [28, p. 78].

Un factor important pentru sporirea eficienței activității organelor puterii de stat ar putea servi o nouă *lege cu privire la principiile activității de aplicare a dreptului*, necesitatea elaborării căreia este evidentă. Deja există o serie de legi care reglementează diferite domenii ale aplicării dreptului (procuratura, notariatul, poliția etc.), însă, până în prezent nu există un act juridic normativ fundamental care ar consolida în contextul său „esențialul”, specific pentru orice direcție a activității de aplicare a dreptului. Elaborarea unei asemenea legi ar crea un fundament solid pentru sporirea randamentului activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice deoarece va cuprinde stipularea legislativă atât a principiilor generale, cât și a celor speciale în aspect organizațional și funcțional. Așa cum susține și autorul Petru Miculescu, „dezvoltarea jurisprudenței pe principiile generale ale dreptului a permis umplerea spațiilor legalității, care este asemănată cu capcane, iar judecătorul nu le abordează decât cu prudență: principiile generale ale dreptului sunt acolo pentru a sancționa actele mai puțin justificabile ale administrației” [15, p. 212].

Un alt factor de perfecționare a activității de aplicare a dreptului este **examinarea colegială a dosarelor**. Volumul și complexitatea multor dosare este că circumstanțele acestora nu pot fi cercetate multilateral, deplin și obiectiv de către un singur subiect de aplicare a dreptului. Procedura pe asemenea categorii de cauze trebuie să fie efectuată de către mai mulți aplicanți ai dreptului. A.A. Tarasov consideră că „metoda cercetării în echipă a dosarelor penale oferă posibilități ce nu sunt caracteristice (specifice) cercetării individuale: manevrarea tactică, adică repartizarea rațională a participanților la anchetare (printre ofițeri de urmărire penală), redistribuirea, în caz de necesitate, a participanților, concentrarea eforturilor membrilor grupului în cel mai dificil și important sector al anchetării, utilizarea simultană a cunoștințelor, experienței, calităților personale a mai multor ofițeri de urmărire penală, renunțarea la abordarea subiectivă [31, p. 56]. Utilizarea metodei activității în echipă servește drept mijloc pentru sporirea eficienței și calității anchetării, care a determinat răspândirea sa largă în practica organelor de aplicare a dreptului.

Crearea unor condiții corespunzătoare pentru realizarea aplicării dreptului, adică crearea unei ambianțe psihologice favorabile, confortabile (spații suficiente, echipament tehnic necesar etc.), precum și organizarea rațională a lucrului aplicanților dreptului. Menționăm că persoanele care aplică dreptul deseori trăiesc emoții negative, ajung în situații de stres, care, la rândul lor, contribuie la comiterea erorilor. Aplicantul dreptului este o ființă umană, sensibilă, influențabilă, care înțelege, dorește, se bucură, suferă, se supune sau se opune. Astfel, atunci când este pus în condițiile optime pentru a-și desfășura întreaga sa activitate, vine el însuși în întâmpinarea măsurilor, normelor, acțiunilor care sunt întreprinse, potrivit acestora și chiar le depășește limitele, manifestând atitudini proprii față de colectivitate, față de acțiunile ei și de rezultatele acesteia, față de sistemul de valori și sistemul normativ etc. [3, p. 123]. În acest context, relevăm necesitatea cercetării factorilor care provoacă stresul și, utilizând la maximum propriile resurse de a face tot posibilul pentru a le elimina, a compensa stările psihologice, de a proteja subiecții de aplicare a dreptului de consecințele acestora. Serviciile medicale și de asistență psihologică ale organelor de aplicare a dreptului ar trebui să aplice, prin eforturi comune, măsuri de profilaxie a stresului organizațional. În vederea realizării celor enunțate, fiecare aplicant al dreptului trebuie să fie sub supravegherea lor permanentă. Pe lângă aceasta, serviciile date ar putea să acorde, pe baza cercetărilor științifice, recomandări referitoare la completarea unei anumite subdiviziuni, pentru ca în colectivul acestora să persiste o atmosferă de muncă favorabilă etc.

Influența nivelului raționalizării muncii subiecților de aplicare a dreptului asupra aplicării dreptului a fost în atenția mai multor cercetători. Astfel, V.A. Iusupov susține că sporirea calității activității de aplicare a dreptului este imposibilă fără respectarea aspectului organizațional [32, p. 124]. V.V. Lazarev demonstrează că „lucrul optimal organizat al aplicanților dreptului asigură toate componentele eficienței actului: randamentul, economicitatea și operativitatea” [29, p. 151]. În opinia noastră, organizarea rezonabilă a activității de aplicare a dreptului include: divizarea rațională a muncii, divizarea rațională a competenței aplicative a dreptului între subiecții de aplicare a normelor juridice, raționalizarea procesului aplicării normelor, utilizarea într-un astfel de proces a mijloacelor tehnico – științifice moderne și experiența progresivă cu scopul sporirii eficienței aplicării dreptului.

Digitalizarea procesului de gestionare a activității instanțelor urmărește optimizarea funcționării acestora prin utilizarea calculatorului, automatizând monitorizarea dosarelor, modernizând procesul de elaborare a fișierelor, cazierelor și registrelor, ce ar reduce timpul mediu de soluționare a cazurilor, întocmind statistici cu caracter sociologic, judiciar etc. În astfel de condiții se pot extrage din dosare informații utile referitoare la activitatea globală a instanțelor automatizate, fapt ce asigură, la rândul său, noi orientări în ghidarea activității jurisdicționale pe plan local sau național.

Asigurarea subiectului de aplicare a dreptului cu informația necesară este direcția generică orientată spre eficientizarea activității de aplicare a dreptului de către autoritățile publice. Fiecare subiect de aplicare a dreptului trebuie asigurat cu totalitatea actelor necesare; să fie informat la timp despre modificările din legislație ce țin de

domeniul său de activitate. În vederea implementării celor enunțate anterior, este nevoie de anumite alocări de mijloace financiare și de crearea unor baze de date computerizate. Pe lângă actele normative, în fiecare subdiviziune ar fi rațional de creat o bibliotecă cu literatură științifică de specialitate referitoare la problemele legate de activitatea aplicării dreptului, pentru ca orice funcționar să-și poată perfecționa cunoștințele sale profesionale. „Se tinde, astfel, spre învățarea reală, care nu este acumularea de cunoștințe, ci dobândirea unei competențe pentru situații viitoare (cunoștințele și informația fiind departe de a fi unicele cerințe necesare” [5, p. 203].

Una din formele de perfecționare a activității organelor de aplicare a dreptului este **instruirea continuă**, deoarece majoritatea subiecților implicați în activitatea de aplicare a dreptului de către autoritățile publice, la etapa actuală, demonstrează o pregătire superficială în domeniile profesionale. O asemenea cerință este de permanentă actualitate, fiindcă în administrația publică își desfășoară activitatea un număr considerabil de funcționari cu profesii și nivel de studii foarte variate, cu grade diferite de înțelegere și conștientizare a rolului social deosebit pe care îl deține funcționarul public, dar și alți subiecți implicați în activitatea de aplicare a dreptului. Totodată, conștientizând inevitabilitatea transformărilor sociale și a dezvoltării rapide a tuturor domeniilor de activitate, funcționarii publici au nevoie de o continuare a pregătirii profesionale, de anumite cursuri de instruire continuă, întrucât cunoștințele teoretice necesită o completare și actualizare continuă. De altfel, acestea își pierd din consistență, devenind perimate, cu consecințe negative asupra activității funcționarilor, magistraților și implicit a instituțiilor în care activează. Astfel se trece de la standardele vechi de selectare, recrutare a personalului din administrația publică, magistratură și procuratură la unele mult mai variate și obiective ce ar permite încadrarea în serviciu a unor specialiști competenți, capabili să elaboreze și să promoveze niște politici și programe adecvate realității prin dezvoltarea lor. Calitatea activității de aplicare a dreptului de către subiecții organelor statale determină calitatea actului de guvernare în ansamblu. Însă este necesară conștientizarea faptului că, pentru a avea o guvernare democratică și eficientă trebuie să apelăm la noile tehnologii propuse de știința juridică, bazate pe profesionalism, obiectivism și transparență [14, p. 18].

Evident, în această situație, statul are obligația morală de a crea noi condiții pentru instruirea continuă și individuală a magistraților. Procesul de instruire continuă trebuie, implicit, să fie unul logic, inițiat și desfășurat în rezultatul unui studiu complex al particularităților de exercitare a justiției în instanțele judecătorești, elaborat de Consiliul Superior al Magistraturii și realizat de Institutul Național al Justiției. În bugetele instituțiilor respective urmează să fie incluse și asemenea cheltuieli, ceea ce ar contribui, în viziunea noastră, și la evitarea seminarelor mimate și neplanificate, organizate în scopul asigurării instruirii și perfecționării continue a magistraților, dar care nu prezintă, practic, interes ori sunt anticipate realității juridice din Republica Moldova, unicul motiv de selectare a tematicii și metodologiei de instruire fiind finanțarea din exterior. Instruirea individuală în perioada anterioară atestării are drept scop ajustarea cunoștințelor teoretice și a abilităților practice ale magistratului la acel set minim pro-

fesional de cunoștințe impus de realitatea juridică respectivă. Odată cu majorarea stagiului este acceptabilă și opinia „uzurii” profesionale. În scopul diminuării influenței fenomenelor invocate asupra procesului de evaluare profesională, reiterăm necesitatea acordării unui concediu de creație care să fie utilizată de magistrat anume în domeniul perfecționării teoretice. Posibilitățile financiare avansate ale statului pot asigura și o pregătire avansată a magistraților în domeniu. Este extrem de important de privit procesul de perfecționare profesională a magistraților ca o parte a obligațiilor de serviciu, care urmează a fi exercitate în mod separat de obligațiunile specifice nemijlocit activității profesionale.

O importanță deosebită pentru relevarea la timp și înlăturarea erorilor aplicării dreptului are una din funcțiile politicii aplicării dreptului – **organizarea corespunzătoare a controlului asupra activității de aplicare a dreptului** [30, p. 147]. Controlul și verificarea executării deciziilor luate este mijlocul eficient în lupta contra iresponsabilității, caracterului declarativ, care mai este și o condiție de bază în „instruirea cadrelor în spiritul respectării stricte a legalității și disciplinei de serviciu”. Există două categorii cărora li se adresează normele juridice. Prima categorie este constituită din destinatarii primari, adică acei care trebuie să-și conformeze conduita modelului prevăzut de normă, în situația vizată de ipoteza ei. A doua categorie de destinatari ai normei juridice sunt subiecții cu atribuții sau autorizați să controleze modul în care s-au comportat destinatarii primari, adică destinatarii din prima categorie. Destinatarii din cea de a doua categorie formează o rețea de agenți și organe care aparțin statului. Orice putere organizată dispune, în principiu, de persoane oficiale desemnate pentru a supraveghea aplicarea corectă a normelor juridice. Toate acestea îi îndeamnă pe aplicanții dreptului de a activa corect, fără comiterea carențelor. Existența organelor de control îl obligă pe aplicantul dreptului să fie prudent, deoarece precauția, la rândul ei, contribuie la prevenirea erorilor. Deci, controlul activității desfășurate de autoritățile administrației publice nu este un scop în sine, ci urmărește realizarea cât mai eficientă a obiectivelor actelor decizionale în conformitate cu sensul și finalitățile legii, a cărei aplicare o asigură. Scopul respectiv poate fi realizat numai în cazul în care controlul are eficiență maximă. Aceasta presupune îndeplinirea unei serii de condiții. Un loc important în lucrul organizatoric al organelor de aplicare a dreptului îl ocupă controlul interdepartamental, ultimul cuprinzând atât controlul organizațiilor ierarhic superioare, cât și controlul de către șeful organului, serviciului, secției, subdiviziunii asupra activității angajaților din subordine.

În cadrul controlului interdepartamental se verifică executarea reală a hotărârilor Guvernului, a legilor și actelor subordonate acestora, a instrucțiunilor, regulamentele, directivelor și a altor acte normative departamentale. Practica controlului interdepartamental ne arată că în baza studiului minuțios se descoperă nu doar neajunsurile activității, dar și căile de înlăturare a acestora. Principala parte componentă a acestuia este verificarea șefului subdiviziunii respective, care poate să reacționeze înaintea celorlalte structuri de control la emiterea actului de aplicare a dreptului de către subalternul său. Cu alte cuvinte, verificarea și analiza permanentă a activității trebuie realizată, pe cât este posibil, de înșiși conducătorii instituțiilor, întrucât funcția de control este

inseparabilă de funcția de conducere (se are în vedere necesitatea organizării controlului intern în cadrul organelor de stat) [6, p. 29].

O astfel de varietate a controlului poate fi efectuată numai în anumite forme, fără depășirea cadrului stabilit. În unele cazuri, șeful aplicantului dat se bucură de dreptul de a anula deciziile acestuia. Însă o astfel de posibilitate juridică nu se acordă permanent. De regulă, conducătorul exercită o funcție de control asupra erorilor deja comise, concomitent fiind în drept să exercite și un astfel de control care ar aduce la numărul carențelor la minimum posibil, adică, să efectueze controlul preventiv. În legătură cu aceasta, conducătorul, periodic, trebuie să aprecieze nivelul respectării legalității în subdiviziunea încredințată acestuia, iar pentru aceasta el ar trebui să analizeze activitatea fiecărui subiect de aplicare a dreptului subordonat și să stabilească următoarele:

- ◆ cunoașterea principiilor generale ale dreptului, a legislației în domeniul respectiv, a actelor normative (ce determină statutul);

- ◆ aplicarea corectă a normelor de drept pentru soluționarea problemelor – interpretarea conținutului normelor ca puncte de reper sau restricție, informarea despre normele ce țin de soluționarea problemei, tendința de a face legătura dintre normele juridice cu acțiunile practice și rezultatele acestora;

- ◆ neacceptarea neglijenței, indolenței funcționale, aplicarea consecutivă a tuturor atribuțiilor;

- ◆ intoleranța față de ilegalități, dorința și capacitatea de a releva și analiza cauzele încălcărilor prevederilor legislative, abilitatea de a formula propuneri pentru înlăturarea lor, cunoașterea modurilor și procedeele de restabilire și apărare a drepturilor și intereselor cetățenilor, colectivelor, întreprinderilor etc.

- ◆ sporirea sistematică a nivelului culturii juridice, creșterea competenței juridice, atitudinea conștiințioasă față de respectarea legalității.

Conformarea față de conduita fixată prin normele de drept este rezultatul direct al acțiunii mai multor factori, cum ar fi: acceptarea legii, cointeresarea materială și spirituală, sporirea nivelului de cunoștințe, instruirea etc.

Rolul important al conducătorului în formarea la subalternii săi a unor astfel de calități necesare unui aplicant de drept sunt gradul înalt de profesionalism, loialitatea profesională, vigilența, empatia, tactul și încrederea în oameni, cultura generală și sentimentul răspunderii. Aceste trăsături se formează în procesul sporirii neîntrerupte a calificării personale, bazată pe exemple concrete ale lucrului educativ individual. În acest context, revenim la conceptul de „responsabilitate”, deoarece conducătorului, ca și altui subiect de aplicare a dreptului, nu poate să-i lipsească o astfel de trăsătură, ce denotă un conținut larg și elevat, raportându-se la activitatea desfășurată de către acesta, din propria inițiativă, pe baza alegerii libere a obiectivelor, dintre mai multe posibile, și a căilor de realizare a unor astfel de obiective [3, p. 122].

Considerăm oportună participarea activă a conducătorilor tuturor organelor autorităților publice, aceștia fiind obligați să demonstreze propriile exemple, să dea dovadă de exigență, de activism, precum și o luptă cu tot ce ar compromite cauza nobilă. Toate acestea sunt necesare deoarece anume conducătorii urmează să creeze o atmosferă

moral-psihologică sănătoasă ce ar contribui la o activitate cu randament înalt. Este important ca fiecare conducător să cunoască particularitățile activității și informații privind viața privată a subalternilor săi, să contribuie la creșterea constantă și continuă a profesionalismului, satisfacerea necesităților și cerințelor lor legale. Subliniem că există organe de control care își concentrează eforturile, de regulă, asupra înlăturării carențelor în aplicarea dreptului deja comise. În plus, controlul interdepartamental poate fi executat la toate etapele de aplicare a dreptului. Alte tipuri de control se caracterizează printr-o anumită etapizare și neregularitate. Organele controlului interdepartamental au o atitudine mai obiectivă față de acțiunile și deciziile subiecților de aplicare a dreptului, deoarece nu iau în considerație interesele departamentale. Conducătorii subiecților de aplicare a dreptului, manifestând preocupare pentru indicii de performanță privind activitatea subdiviziunii lor, presupunem că vor fi mai toleranți față de unele erori comise de subalterni, iar pentru organele controlului interdepartamental indicii „pozitivi” ar putea comporta o semnificație inversă. Cu cât mai multe încălcări vor fi relevate în activitatea aplicantului dreptului, cu atât mai eficientă și mai productivă va arăta activitatea sa în general. Unul din tipurile controlului interdepartamental în aplicarea dreptului este controlul judiciar. Anume instanța de judecată, de cele mai multe ori, și este inițiatorul relevării și înlăturării erorilor de anchetă.

Totodată, rolul organului de control nu încetează doar cu prezentarea concluziilor și a măsurilor, acesta având competența să urmărească în continuare modul în care organul controlat acționează pentru lichidarea deficiențelor constatate [21, p. 247].

Activitatea celorlalți subiecți care exercită controlul asupra persoanelor cu funcții de răspundere din alte organe de drept asupra reprezentanților organelor de stat, mijloacelor de informare în masă, persoanelor private etc. poartă un caracter secundar. Ei pot să aducă la cunoștința organelor competente datele și faptele cunoscute, să expună punctul lor de vedere referitor la decizia greșită a aplicantului dreptului. Însă astfel de păreri nu reprezintă o poziție oficială, până când nu vor fi confirmate de o decizie corespunzătoare a organului competent, ele nu vor avea nici o putere juridică proprie. Un mijloc eficient pentru sporirea calității activității de aplicare a dreptului de către organele puterii statului este *elaborarea și utilizarea în practica aplicării dreptului a planurilor - tip de activitate*.

Considerăm că ar fi corect ca în astfel de planuri-tip să fie prezentate o serie de întrebări pentru descrierea circumstanțelor cazului dat, spre exemplu, după formula lui A.N. Vasiliev (cine, ce, unde, cu ajutorul cui, de ce, când și în ce mod) [26, p. 148]. După care se vor formula măsurile, rezultatul cărora vor avea o însemnătate pentru toate versiunile înaintate. Ulterior se vor enumera toate situațiile posibile care vor indica direcția acțiunilor. O insuficientă cunoaștere a faptului poate conduce la soluții juridice nefondate, poate oferi o falsă imagine asupra efectelor sociale cu toate consecințele negative ce pot să apară.

Astfel, din perspectiva dată, am putea vorbi și de instituția contenciosului administrativ, care nu este altceva decât totalitatea mijloacelor juridice puse la dispoziția cetățenilor pentru a putea acționa în vederea restabilirii ordinii de drept și a drepturilor

lor legale tulburate prin actele juridice și faptele materiale ale organelor administrației de stat, intervenite în aplicarea legilor și în funcționarea serviciilor publice. Acest drept este garantat prin instituirea unui control judecătoresc asupra actelor administrative, dar și a răspunderii patrimoniale a statului pentru vătămările aduse persoanelor prin fapte ilegale sau erori ale funcționarilor publici. Dreptul menționat, fiind o garanție constituțională de asigurare a celorlalte drepturi și libertăți constituționale, este un suport juridic pentru exercitarea diverselor forme de control asupra activității autorităților publice.

Existența unor măsuri concrete de răspundere a administrației pentru daunele cauzate prin acte de putere publică impune o atitudine mult mai serioasă și exigentă a funcționarilor publici față de atribuțiile cu care sunt investiți, față de nivelul lor de profesionalism și necesitatea de perfecționare continuă a performanțelor profesionale din domeniul de activitate. Faptul consacării în legislație a acestei forme de răspundere, fiind o garanție a restabilirii particularului în dreptul său subiectiv vătămat de către o autoritate publică, și sporește încrederea acestuia în natura democratică a guvernării. Totodată, eficiența acestei instituții depinde în mod direct și de corpul magistraților. Respectiv, pentru soluționarea obiectivă a litigiilor de contencios administrativ este nevoie de anumiți judecători sau instanțe specializate care, pe lângă cunoașterea jurisprudenței de drept comun, ar trebui să cunoască foarte bine însuși procesul de administrare, în toată complexitatea sa, competența tuturor organelor administrației publice, cerințele de valabilitate a actelor administrative și principiile de bază care guvernează administrația publică într-un stat democratic. Pe lângă profesionalismul corpului de magistrați, e necesar și un spirit de echitate și dreptate, manifestat de aceștia în soluționarea cazurilor de contencios administrativ, deoarece numai dacă vor acționa cu toată responsabilitatea morală vor reuși să asigure legalitatea în cadrul administrației publice, ordonarea funcționarilor publici și respectul drepturilor cetățenilor ca valori fundamentale ale statului de drept.

Deci, pentru înlăturarea consecințelor carențelor activității de aplicare a dreptului și restabilirea drepturilor încălcate, o mare importanță o au măsurile de restaurare în drepturi. Intervenția normei juridice, însoțită de aparatul coercitiv, exprimă un aspect negativ al acțiunii normei juridice. Ordinea introdusă cu forța în viața socială nu este decât un înlocuitor al perceptului de conduită. Multe dintre sancțiuni, fie ele represive sau nu, reprezintă o constatare a eșecului. Plata unor daune victimei unui delict sau cvasidelict, anularea unui act administrativ ilegal, privarea de libertate a unei persoane vinovate de săvârșirea unei infracțiuni reflectă contactul dreptului cu aspectele negative ale vieții sociale și reprezintă reparații întârziate și incomplete [20, p. 254].

Astfel, sancțiunile restauratorii, îndeosebi procesual-penale, pot fi aplicate sub forma anulării sau modificării actului ilegal, precum și a executării silite a obligației. Sancțiunea sub forma anulării sau modificării actului ilegal se realizează în baza stabilirii unui fapt al necorespunderii actului procesual adoptat cu cerințele legalității și temeiniciei. Sancțiunea sub forma executării silite a obligației are un caracter personificat mai accentuat. Realizarea acesteia ține de amplasarea în seama persoanei care încalcă dreptul unor îndatoriri de natură juridică, orientate spre restabilirea legalității prin constrângerea executării obligației.

La apariția curențelor în aplicarea dreptului, actul urmează să fie anulat în mod obligatoriu, ceea ce prezintă un mijloc eficient pentru restabilirea raportului juridic. Spre exemplu, anularea de către instanța de judecată a ordinului emis ilegal cu privire la spațiul locativ ocupat garantează realizarea raportului juridic de locațiune. Tot astfel, anularea sentinței instanței de judecată (în cazul comiterii erorii de către aceasta) restabilește dreptul încălcat al inculpatului și asigură corespunderea conduitei reale cu drepturi și obligații.

Pentru anularea actului procesual este suficient de a stabili că acesta este ilegal și neîntemeiat. Cu referire la gradul de culpabilitate a persoanelor concrete care au emis un astfel de act, această problemă va fi soluționată ulterior, în afara procedurii judiciare. Excepția de ilegalitate, ca mijloc procesual, constă în aceea că instanțele judecătorești au dreptul de a verifica legalitatea actelor administrative când acestea sunt invocate în procesele pendinte înaintea lor, întrucât numai acele acte au putere obligatorie care sunt emise în conformitate cu legea și care sunt chemate să o aplice. În asemenea cazuri, instanța nu anulează actul, nu-l desființează, ci numai înlătură efectele acestuia [1, p. 199].

În limitele problemei legate de apărarea drepturilor cetățenilor care au pățimit în rezultatul erorii de anchetă sau judiciare, victimele infracțiunii merită un interes deosebit al institutului de reabilitare. Acesta reflectă acel fapt regretabil că, deși au garanții legislative, nu este posibil de a exclude totalmente cazurile tragerii neîntemeiate a cetățenilor la răspundere și condamnare.

Cererea restituirii drepturilor încălcate și repararea prejudiciului este dreptul inalienabil al cetățeanului, recunoscut, în mod corespunzător, nevinovat. Datoria statului este de a garanta, în plină măsură, realizarea acestui drept. O problemă de bază a activității de aplicare a dreptului este lipsa profesioniștilor, persoanelor special instruite pentru activitatea juridică. În afară de aceasta, practica ne demonstrează că înseși persoane cu diplome de jurist dispun de cunoștințe superficiale. De aceea, perfecționarea sistemului de învățământ și a sistemului selectării candidaților în organele aplicării dreptului este una din cele mai importante direcții de eliminare a erorilor în aplicarea dreptului. Procesul pregătirii juristului în instituția de învățământ este îndreptat spre studiul „pozitivismului” – modelul conduitei corespunzătoare și corecte. Însă cunoașterea modelului ideal al activității nu este suficientă pentru încadrarea în activitatea practică. În procesul studiului este necesar de a studia și experiența practică, cea mai mare valoare reprezentând cea experiență care ne arată cum să evităm „erorile” în lucru.

O altă direcție importantă a sporirii calității activității de aplicare a dreptului este **selectarea profesională și bine organizată a cadrelor și promovarea unei cariere profesionale**. În prezent, nivelul prestigiului activității juridice a crescut considerabil, ceea ce permite de a avea o atitudine mai exigentă la selectarea candidaților care pretind la ocuparea unei anumite funcții (ceea ce este prevăzut de legislația Republicii Moldova). Astfel, activitatea tuturor instanțelor judecătorești este efectuată în persoana judecătorului [8, p. 81].

Articolul 1 alin.(2) din Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului stabilește că judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de înfăptuire

a justiției pe care le execută în baza legii [11]. În exercitarea atribuțiilor sale judecătorii sunt independenți, imparțiali, inamovibili și se supun numai legii. Numirea judecătorilor se efectuează respectând o anumită procedură, astfel, după susținerea concursului, sunt numiți în funcție de Președintele Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Pentru asigurarea selectării candidatului la funcția de judecător și constatarea nivelului de pregătire profesională al acestora, pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii activează Colegiul pentru Selecție și Colegiul de Evaluare, reglementate prin Legea Republicii Moldova privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor. În general, activitatea judecătorilor are ca scop evaluarea profesionalității judecătorilor, stimularea creșterii ei, precum și sporirea nivelului de responsabilitate în respectarea legislației la judecarea cauzelor [2, p. 251].

Atitudinea minuțioasă față de selectarea candidaturilor reprezintă o necesitate. Cunoaștem faptul că în ultimii ani s-au înființat numeroase instituții de învățământ private, printre care se numără și instituții care pregătesc juriști licențiați, ar părea că în cadrul învățământului în bază de contract nivelul pregătirii juriștilor ar fi cu mult mai bun. În realitate însă lucrurile sunt total diferite. Spre deosebire de statele dezvoltate, unde învățământul cu plată, de regulă, garantează nivelul înalt al procesului de studiu și obținerea calificării corespunzătoare, în societatea noastră plata pentru studii deseori reprezintă garantarea unei atitudini indulgente privind exmatricularea în termen a studentului din cauza nereușitei academice. Preconizând un program educațional juridic, este important de a nu neglija pregătirea specialiștilor în acest domeniu. Spre regret, constatăm că în Republica Moldova această problemă nu a fost abordată suficient de temeinic, având un impact negativ asupra calității procesului educațional. În asemenea condiții, exprimăm convingerea că pentru a soluționa la un nivel înalt problema abordată este necesară urgentarea pregătirii specialiștilor în materie [17, p. 464]. De aceea, este necesar de a întreprinde măsuri suplimentare, pentru a proteja corpul aplicanților dreptului de accedere unor persoane care dețin doar diplomă, însă nu au cunoștințele necesare.

Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor reclamă nu numai persistența, ci și profunzimea, mobilitatea, actualizarea lor în alte contexte. Astfel, sunt temeinice acele cunoștințe bazate pe intuiție și practică, sistematizate în mod logic, însușite prin efortul propriu la nivel de percepere creativă. În acest context, dobândirea cunoștințelor juridice, în scopul realizării obiectivelor menționate mai sus, implică un studiu premeditat, sistematic, care să ia în considerație factorii ce îi condiționează eficiența.

Concomitent, trebuie să fie prevăzute și măsurile de pregătire aprofundată a candidaților pentru activitatea de aplicare a dreptului. Astfel, practica pregătirii candidaților pentru funcția de judecător este larg răspândită în statele comunitare. Spre exemplu, în Franța, juristul licențiat care pretinde la funcția de judecător trebuie să fie și absolventul Școlii Naționale a Magistraturii, termenul de studiu constituind 24 de luni [34]. Candidatul la funcția de judecător, de regulă, trebuie să facă stagiere în instanța de judecată în calitate de „ajutor de judecător” sau consultant. În Italia, un atare candidat trebuie să activeze în calitate de auditor judiciar nu mai puțin de doi ani [35]. Menționăm că numai după respectarea acestor condiții persoana va fi admisă la

examen pentru ocuparea funcției vacante de judecător (în Germania, de la un astfel de examen sunt eliberați numai profesorii universitari) [33]. Observăm că în recomandările internaționale privind independența judecătorilor tot mai insistent își face loc necesitatea de formare a magistraților la un nivel mai avansat și organizat. O bună pregătire a magistraților nu presupune doar cunoașterea legislației. Mult mai importantă este capacitatea de a aplica corect legile, capacitate care, în mare parte, depinde de calitățile morale ale magistratului, precum și de o bună cunoaștere a problemelor societății, a problemelor de protecție juridică a cetățenilor etc.

O influență considerabilă asupra activității aplicării dreptului o au normele juridice. Caracterul unei astfel de activități precum și starea legalității, după cum observă V.S. Afanasieva, „depinde nu de numărul normelor, ci de calitatea acestora și perfecțiunea legislației” [24, p. 27]. Modul și forma de apreciere, de evaluare legislativă, mijloacele de care se servește legiuitorul sunt foarte variate și depind de un mare număr de factori. Sistemul organelor de aplicare a dreptului îl utilizează în calitate de model al activității sale. În același timp, sistemul organelor de stat poate fi privit ca mijloc de atingere a obiectivelor stabilite de lege. Un astfel de raport dinamic dintre forma juridică și activitatea de aplicare a dreptului se explică prin aceea că și una și cealaltă sunt elemente interdependente ale întregului sistem social, instrumentele statului și societății, destinate pentru reglementarea relațiilor sociale și administrarea proceselor sociale. Specificul neajunsurilor legislației constă în aceea că ele nu pot fi înlăturate în procesul aplicării dreptului [13, p. 462]. Actualmente, nivelul bazei normative nu corespunde cerințelor societății, din cauza că în condițiile trecerii către un alt sistem al relațiilor sociale în mare parte continuă să acționeze legislația veche, iar modificările și completările acesteia nu reușesc să meargă în pas cu procesele sociale actuale. Cu toate acestea, actele normative elaborate nu pot corespunde totalmente realității existente intereselor dezvoltării sociale. Astfel, după cum menționează N. Popa, „creșterea semnificației dimensiunii juridice a realității sociale, în condițiile amplificării și ale aprofundării complexității relațiilor interumane, ridică în fața aplicantului aspecte noi. Apar, astfel, domenii noi de reglementare, cum ar fi: domeniul concurenței, domeniul dezvoltării, domeniul cosmic, spațiul submarin etc. Abordarea acestor domenii implică o specializare fundamentală, o înțelegere a corelațiilor dintre legislația internă și cea internațională, în procesul reglementării și aplicării acesteia. Necesitatea cunoașterii aprofundate a realităților, îl obligă și pe legiuitor să realizeze investigații prealabile de ordin economic, sociologic și din sfera psihologiei sociale. În acest proces complicat el trebuie să asigure, pe baza unui studiu aprofundat al realității, corespondența necesară între fapt și drept” [19, p. 205].

În acest context, remarcăm importanța sporirii nivelului calității aplicării dreptului, care este necesar ca statul să tindă spre corespunderea normelor dreptului cu dezvoltarea progresivă a relațiilor sociale, intereselor și cerințelor. Existența unei astfel de concordanțe va garanta respectarea firească, executarea prevederilor juridice și va contribui la respectarea legalității. Din cauza acestor, dar și altor motive, raportul dintre dinamica și statica dreptului nu este doar o chestiune de politică juridico-legislativă, el ține de însăși rațiunea dreptului, de menirea sa socială cu substrat obligatoriu de normativitate [16, p. 147].

Concluzii

O aplicare calitativă a dreptului nu este posibilă fără înlăturarea curențelor în crearea dreptului, este necesară legalitatea însăși a actelor normative, conformitatea acestora cu normele dreptului internațional, Constituția, cu alte acte ierarhic superioare (după conținut, formă, procedura adoptării). Ilegalitatea legilor și a unor acte normative va aduce la aceea că respectarea lor va însemna încălcarea legalității. La fel, este necesară corespunderea normelor dreptului cu normele morale, cu obiceiurile, ideile despre „bine” și viziunile umaniste, valorile sociale etc. Deoarece existența disonanței va cauza încălcări în masă ale cerințelor juridice.

Una din condițiile aplicării reușite a dreptului este claritatea și accesibilitatea prevederilor juridice, care asigură corectitudinea interpretării voinței legiuitorului și executarea uniformă a acestor prevederi; la fel de importantă este determinarea corectă a nivelului reglementării juridice, ce trebuie să fie inclus în Constituția Republicii Moldova, în legi și alte acte normative.

Direcția principală spre eficientizarea în crearea dreptului și înlăturarea erorilor în activitatea de aplicare a dreptului este *depășirea contradicțiilor între normele juridice*. Cele mai tipice colizii apar: a) din cauza subestimării și nerespectării principiului constituționalității actelor juridice; b) din cauza contradicțiilor „permanente” dintre lege și actele subordonate legii; c) din motivul că deseori contractele, acordurile sunt încheiate în necorespondere cu prevederile legii. Soluționarea acestora la apariția lor într-o situație concretă se realizează cu ajutorul interpretării normelor de drept intrate în colizie. În prezent, mecanismul soluționării coliziilor în drept nu este perfect, fiind nevoie de un studiu suplimentar al problemei interacțiunii normelor și regulilor de colizionale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Avornic Gh. Tratat de Teoria generală a statului și dreptului (vol II). Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 580 p.
2. Barbăneagră A., responsabil de ediție Hadîrcă M. Justiția în Moldova. Chișinău: Tipografia „Sirius”, 2004. 432 p.
3. Bădescu M. Teoria răspunderii și sancțiunii juridice. București: Lumina Lex, 2001. 131 p.
4. Ceașescu N. Pedagogie juridică. București: Lumina Lex, 2001. 384 p.
5. Craiovan I. Tratat elementar de teorie generală a dreptului. București: ALL, 2001. 209 p.
6. Daiconu M. Formele controlului exercitat asupra administrației publice și condițiile de eficiență a acestuia. În: *Legea și Viața*, 2011, nr. 6, p. 28-29.
7. Djuvara M. Teoria generală a dreptului (enciclopedia juridică). Drept rațional, izvoare și drept pozitiv. București: All Beck, 1999. 608 p.
8. Gvidiani A. Elemente de drept. Chișinău: Adriga – Vis SRL, 2009. 551 p.
9. Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție. Nr.789 din 26.03.1996. Publicat: 12.09.2003 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 196-199, art. 764.
10. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. 158 din 04.07.2008. Publicat: 23.12.2008 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.230-232/840.
11. Legea cu privire la statutul judecătorului. Nr. 544-XIII din 20.07.95. Publicat: 22.01.2013 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.15-17/63.
12. Luburici M. Teoria generală a dreptului. București: Editura Oscar Print, 2000. 229 p.

13. Mașuc E., Negru A. Calitatea bazei normativ-juridice ca determinanta eficienței activității aplicării dreptului de către organele puterii de stat. În: Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, vol.III. Chișinău: Tehnica-UTM, 2014, p. 462-465.
14. Mașuc E., Negru A. Factorii care determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.5, p. 16-21.
15. Miculescu P. Statul de drept. București: Lumina Lex, 1998. 310 p.
16. Motică R. I., Mihai Gh. Teoria generală a dreptului. București: ALL Beck, 2001. 280 p.
17. Negru B., Negru A. Teoria generală a dreptului și statului. Chișinău: Bons Offices, 2006. 520 p.
18. Orlov M., Belecciu Ș. Dreptul administrativ. Academia "Ștefan cel Mare" –Chișinău: "Elena-V.I.", 2005. 270 p.
19. Popa N. Teoria generală a dreptului. București: ALL Beck, 2002. 304 p.
20. Popescu S. Teoria generală a dreptului. București: Lumina Lex, 2000. 366 p.
21. Preda M. Drept administrativ. București: Lumina Lex, 2000. 395 p.
22. Rotaru O. Statistica juridică. Curs de lecții. Chișinău: ULIM, Tipografia Foxtrot, 2009. 148 p.
23. Rusu E. ș.a. Pregătirea profesională a judecătorilor. În: Evaluarea necesităților sistemului judecătoresc din Republica Moldova. Conducător de ediție Valeria Șterbeț. 2006, p.84-91.
24. Афанасьева В.С. Обеспечение законности. Автореферат дис. д-ра юрид.наук: 12.00.01. Москва: 1993. 40 с.
25. Баранов П.П. Профессиональное правосознание работников органов внутренних дел (теоретические проблемы). Москва: ВЮЗШ, 1991. 127 с.
26. Васильев А.Н. Следственная тактика. Москва: Юридическая литература, 1976. 197 с.
27. Вопленко Н.Н. Законность и справедливость поощрительного правоприменения (Проблемы развития правоохранительных органов). Москва: 1994. 71 с.
28. Лазарев В.В. Социально – психологические аспекты применения права. Казань: Изд-во Казан. ун-та., 1982. 144 с.
29. Лазарев В.В. Эффективность правоприменительных актов. (Вопросы теории). Казань: Издательство КГУ, 1975. 207 с.
30. Рудковский В.А. Правоприменительная политика: сущность и содержание: Учеб. Пособие. Волгоград: Изд-во Волгогр.ни-та экономики, социологии и права, 1999. 162 с.
31. Тарасов А.А. Производство расследования несколькими следователями – важное условие качества и эффективности следствия по сложным делам. (Вопросы укрепления законности и устранения следственных ошибок в уголовном судопроизводстве). Москва: 1988. 56 с.
32. Юсупов В.А. Теория административного права. Москва: Юрид.Лит., 1985. 160 с.
33. Les Constitutions de l'Europe des douze. Textes rassemblés et présentés par Henri Oberdoff. Paris: la Documentation Française, 1992, p. 127-148.
34. Miranda J. Le Conseil supérieur de la magistrature. În: Les Conseils supérieurs de la magistrature en Europe. Thierry-Serge Renoux (sous la dir. de). Paris: La Documentation française, 2000. p. 183.
35. Thierry S. Renoux. Le Conseils supérieurs de la magistrature en Europe. Actes de la table ronde internationale de 14 septembre 1998. Mission de recherche „Droit et Justice”. Paris: La Documentation française, 2000, p. 273.